

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 428/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen koronapassin käyttöönotosta Suomen sisällä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mia Laihon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 428/2021 vp:

Onko hallitus ryhtynyt koronatodistuksen/koronapassin valmisteluun, jos valmistelua ei ole aloitettu, mitkä ovat perusteet sille ja aikooko hallitus aloittaa koronapassin käyttöönoton valmistelun Suomen sisäiseen käyttöön terveysturvallisuuden varmistamisen työvälineenä ja missä aikataulussa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Pitkään jatkuneella koronapandemialla on ollut yksittäisiin kansalaisiin kohdistuneiden vaikutusten lisäksi merkittäviä vaikutuksia yhteiskuntaamme ja elinkeinoelämän eri sektoreihin. Koronapandemian vuoksi asetetuista rajoitustoimista ovat kärsineet erityisesti palvelualat kuten matkailu- ja ravintola-ala sekä kulttuuri- ja tapahtumatoiminta. Suomen rokotekattavuuden edetessä onkin aiheellista tarkastella uusia vaihtoehtoja sulkua- ja rajoitustoimien rinnalle ja osin niiden korvaamiseksi, jotta yhteiskuntaa pystytään avaamaan palveluiden ja tapahtumien osalta. Suomessa on tärkeää ottaa käyttöön menettelyt, jotka ottavat huomioon terveysturvallisuusaspektin, mutta nopeuttavat myös elinkeinoelämän palautumista. Koronatodistus/-passi voisi olla tähän tarkoitukseen yksi potentiaalinen vaihtoehto ja sillä voisi olla myönteinen merkitys elinkeinoelämän ja palvelujen tarjonnan elpymisen kannalta.

Lisäksi on syytä miettiä muita toimenpiteitä, joilla tilannetta olisi mahdollista helpottaa erityisesti yleisötilaisuuksien osalta. Hybridistrategian toimintasuunnitelman päivityksen yhteydessä on muun muassa syytä tarkastella, onko linjauksia yleisötilaisuuksien rajoituksista mahdollista lieventää, jos rokotuskattavuuden noustessa epidemian leviäminen ei enää aiheuta yhtä suurta uhkaa terveydenhuollon kantokyvylle ja ihmisten hengelle ja terveydelle kuin aiemmin. Vastaavasti on syytä tarkastella lähikontaktin välttämistä asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytössä koskevan tartuntatautilain 58 d §:n soveltamisedellytyksiä. Lähikontaktin välttämistä koskeva velvoite rajoittaa huomattavasti esimerkiksi teattereiden, konserttisalien, elokuvateattereiden ja muiden vastaavien tilojen käyttöä.

Koronatodistuksen/-passin käyttöönottoon liittyy kuitenkin yhä seikkoja, jotka vaativat jatkoselvitystä ja tarkempaa oikeudellista pohdintaa. Oikeusministeriö on nostanut esiin koronatodistuksen/-passin mahdollisen käyttöönoton olevan merkityksellistä muun muassa perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden ja 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan, ml. henkilötietojen suoja, kannalta. Koronatodistuksen/-passin saamisen tulisi olla yhdenvertaisesti mahdollista kaikille, mutta kaikki eivät esimerkiksi voi vielä saada kahta rokotetta. Täydelle rokotussarjalle vaihtoehtona olevan negatiivisen koronatestituloksen saaminen on oireettomille henkilöille toistaiseksi maksullista, asettaen rokotetut ja rokottamattomat henkilöt eriarvoiseen asemaan.

Koronatodistuksen/-passin sisältämiä tietoja rokotuksesta, sairastetusta taudista tai negatiivisesta testituloksesta voidaan pitää arkaluonteisina henkilötietoina, jolloin niiden käsittelyn salliminen on ongelmallista henkilötietosuojan näkökulmasta. Henkilötietosuojaan liittyviin ongelmiin tulisi löytää teknologinen ratkaisu, jonka avulla henkilön terveystietoja ei tarvitsisi yksilöidä (ns. Tanskan malli). Ongelmallista on myös se, että todistus hyväksytystä koronavirusrokotesarjasta, sairastetusta taudista tai tuoreesta negatiivisesta testistä ei ole täysin varma todiste siitä, etteikö koronatodistuksen/-passin haltija voisi yhä kantaa virusta ja tartuttaa muita.

Koronatodistuksen/-passin käyttöönoton oikeudellisten edellytysten kriteerit ovat erilaisia riippuen siitä, onko kyse lakisääteisistä julkisista palveluista vai yksityisen elinkeinotoiminnan puitteissa järjestettävästä yleisötilaisuudesta tai muiden yksityisten palveluiden tarjoamisesta. Vaikutusta on myös sillä, että koronarokotteen ottaminen ei ole pakollista, jolloin rokotetodistuksen toimiminen edellytyksenä erityisesti lakisääteisten palveluiden käyttämiselle olisi ongelmallista. Perustuslaissa säädettyjen oikeuksien tulee toteutua myös niiden osalta, joilla todistusta ei ole.

Koronatodistuksen/-passin käyttöön ottamisen mahdollisuuksien osalta tulee myös selvittää, voisiko käyttöönotto olla nopeampaa ja joustavampaa niissä yleisötilaisuuksissa, jotka edellyttävät kansalaisen omaehtoista panosta kuten esimerkiksi paikan varaamista etukäteen.

Koronatodistuksen/-passin mahdollisia käyttötapauksia ja käyttöönoton valmistelua eri ministeriöissä on valtioneuvoston kanslian pyynnöstä selvitetty huhtikuussa 2021. Sosiaali- ja terveysministeriön toimialan osalta koronatodistus sisältyi valmistelussa olleeseen tartuntatautilain muutokseen rajojen terveysturvallisuudesta. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla tehtiin terveydenhuollon tietojärjestelmiin tarvittavat muutokset sekä valmisteltiin tarvittava asiakastietolain mukainen asetus, jotta kansalaisille mahdollistui ensin rokotetodistuksen saaminen Omakanta-palvelun kautta toukokuussa 2021 ja EU-yhteensopivan koronatodistuksen saaminen heinäkuussa 2021. EU-koronatodistuskokonaisuuteen on sisältynyt myös todistusten lukusovelluksen kehittäminen ja käyttöönotto. Mahdollinen koronatodistuksen/-passin tekninen toteutus olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa EU-koronatodistusta varten rakennetuilla teknisillä ratkaisuilla niin, että yksilöidyt terveystiedot suojataan.

Hallitus on käsitellyt epidemianhoidon hybridistrategian päivitystä elokuussa ja päättänyt jatkaa koronapassin mahdollisen käyttöönoton valmistelua kiireellisesti. Valmistelua johtaa sosiaali- ja terveysministeriö tiiviissä yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, valtionvarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä oikeusministeriön kanssa.

Koronapassin käyttöönottamisella voitaisiin lieventää nykyisiä rajoituksia tai välttää uusien, tiukempien rajoitusten käyttöönotto. Lisäksi tavoitteena on helpottaa sellaisten alojen toimintaa, jotka tällä hetkellä kärsivät rajoituksista eniten tai joiden osalta on olemassa vakava uhka toiminnan lisärajoituksiin tautitilanteen pahenemisen takia.

Helsingissä 13.8.2021

Elinkeinoministeri Mika Lintilä